

Per Åsbrink (1)

Per Åsbrink var under lång tid (1955-73) Sveriges riksbankschef och en mycket omskriven och delvis omdebatterad person. Under min tid i industridepartementet kom jag under några hektiska månader arbeta mycket nära denne mytomspunne person. Bakgrunden var att storvarvet Götaverken i Göteborg var i akut kris, det var i början av 1971, och regeringen beslöt att tillsätta en kommission med uppgift att, om möjligt, rädda varvet. Per Åsbrink utsågs till kommissionens ordförande, och jag till sekreterare. Så här beskriver jag i boken första mötet med Per Åsbrink, och de första trevande försöken att hitta en lösning på problemet (sid 144-146)

”Per Åsbrink ringde mig ganska omgående efter det att Hans Lundström meddelat att jag skulle bli kommissionens sekreterare. Han bad mig komma över till Riksbanken. Jag kommer ihåg det här första besöket hos denne legendariske person, få människor i det etablerade Sverige var mera välkända än Per Åsbrink vid den här tiden. Det berodde naturligtvis på att han var riksbankschef och hade varit det under lång tid, men också på hans personlighet. Han var barsk och korthuggen mot alla inklusive mot journalister och medarbetare (för att inte tala om de bankchefer som inte levde upp till riksbankschefens förväntningar). Ett av minnena från det här första mötet är trivialt. Jag hade aldrig sett ett skrivbord som Åsbrinks. Det var stort och varje kvadratcentimeter var täckt med nästan halvmeterhöga buntar av papper. Den enda plats som var fri från papper var en liten yta för ett skrivunderlägg mitt framför stolen där riksbankschefen själv satt. När jag satte mig på andra sidan skrivbordet såg jag med nöd och näppe Åsbrink för alla höga pappersbuntar.

Per Åsbrink var mycket tydlig med att han hade accepterat uppdraget bara under en förutsättning, företaget skulle inte räddas till varje pris. Eller som han uttryckte sig: ”Jag sa till Sträng att ska jag åta mig den här uppgiften så måste du veta att jag aldrig kommer att medverka till att Götaverken räddas om jag inte tror att det finns en rimlig chans för varvet att klara sig.” Jag förmodar att han ville göra klart för sekreteraren redan från början vad som gällde för arbetet. Han sa samma sak till ledamöterna när vi någon vecka senare hade det första sammanträdet med kommissionen på Riksbanken i Stockholm.

Per Åsbrink hade ett drastiskt språk. ”Vi måste åka ner och titta på eländet” säger han (enligt mina anteckningar) vid kommissionens första sammanträde, och menade själva varvsverksamheten. Så blev det också. Det beslöts att kommissionen skulle ha sitt andra sammanträde i Göteborg en dryg vecka senare. Det första kommissionen gjorde i Göteborg var att samlas på Arendal och under någon timma eller så vandra runt i snömodden för att få en bild av hur Götaverkens största varvsenhet såg ut i verkligheten. Det var mitt första besök på ett storvarv, och det var det förmodligen för alla i kommissionen som inte arbetade med varv eller shipping. Jag vet inte om vi blev klokare.

Jag hade ordnat ett sammanträdesrum på Park Aveny och där tillbringade kommissionen en hel del tid i överläggningar med bland andra Götaverkens styrelseordförande och verkställande direktör. Men också med SE-bankens chef i Göteborg, med facket och med kommunledningen, allt för att försöka förstå företagets problem bättre. Mot slutet av dessa överläggningar, vi var i Göteborg i två dagar, och i synnerhet när besökarna hade lämnat och kommissionen skulle summera intrycken, var stämningen dämpad. Det såg värre ut än vad nog de flesta i kommissionen hade väntat sig.

Då inträffar det som skulle komma att göra att det som såg ut som ett fiasko i vardande kunde vändas till något konstruktivt, till det som gjorde det möjligt för kommissionen att mindre än en månad senare presentera ett förslag till rekonstruktion. Per Åsbrink säger något uppgett, och med lite karaktäristisk sarkasm i ordvalet: "Är det någon här som känner någon som har gott om pengar?" (orda-grant enligt en notering jag har i mina papper). Underförstått att ska vi inte komma till ett nedläggningsförslag måste vi hitta en intressent som kan sätta in åtminstone 100, helst 150 miljoner kronor, i nytt aktiekapital. Att staten skulle gå in som dominerande ägare i Götaverken, det alternativet var redan avfört från dagordningen. Möjligen hade regeringen under hand gjort klart för Per Åsbrink att det ville man inte, och hur som helst fanns det knappast en majoritet för något sådant i kommissionen.

Jag vet inte ens om Åsbrinks fråga var allvarligt menad men någon av ledamöterna, jag har glömt vem, säger ungefär: "Hur är det med Saléns, de har gjort lysande affärer i sin rederiverksamhet, skulle det inte vara värt ett försök att ordföranden ringer Sture Ödner?" Ödner var vid den här tiden Saléngruppens starke man.

För att göra en lång historia kort kom det att bli så att Salénrederierna tog över ägandet av Götaverken genom att tillföra 150 miljoner kronor i nytt aktiekapital. "